

אהרדי [מכחישים הם זה את זה] ופשיטא שנחלקה עדותן ואין צריך רב להשמיענו זאת. (11)

אלא כך הוא פירוש של "מונה":

אחד מן העדים אומר: אחת ושתים נזיריות קיבל על עצמו.

ואחד מן העדים אומר: שלש ארבע חמש נזיריות קיבל על עצמו. (12)

כ-ב תו ההוספה שהוסיף השני למה לי?! הרי השתא יש לומר, חמירתא אמר המקבל, דהיינו "שלש ארבע חמש", קיבל על עצמו קילתא, אחת שתים לא כל שכן שקיבל?! ונמצא שאין השני מכחיש את הראשון אלא מוסיף על דבריו.

אמרי במערבא: בשני עדים שאחד מונה אחת שתים והשני שלש ארבע חמש, אין הכחשה במונה.

הדרן עלך מי שאמר

11. א. לפי מה שנתבאר לעיל על פי הראשונים, שטעמם של בית הלל הוא משום שאנו תולים בטעות של אחד העדים, אם כן צריך ביאור, מה בכך שהוא מוסיף ואומר "ולא חמש", והרי טועה הוא, ואין זו הכחשה?!

ויתכן שאין כוונת הגמרא שיש כאן הכחשה ושקר ומשום שהאחד נפסל לעדות, שהרי היות ואנו תולים בטעות אין כאן שקר כלל; אלא שבאופן זה כולו עלמא מודים "דמאי דקמסהיד מר לא מסהיד מר", וכסברת הרשב"ם שהובאה בהערה לעיל.

ב. הוא הדין אם עד אחד אומר שכך אמר פלוני: "הריני מקבל עלי שתי נזיריות", והשני אומר שכך אמר פלוני: "הריני מקבל עלי חמש נזיריות" שזו הכחשה גמורה, שלדברי האומר שלשון "שתים" אמר המקבל, הרי הוא אומר שלא אמר לשון "חמש"; ולא אמרו בית הלל שאין זו הכחשה, אלא כשאומר העד "שתי נזיריות קיבל על עצמו", כי אז אין כאן הכחשה כי אפשר שאכן קיבל על עצמו אחר כך או בזו אחר זו נזיריות נוספות, אלא שהוא מעיד על שתים בלבד; על פי הגהה הכתובה על הרא"ש

הובאה ב"שיטה מקובצת". ולפי דבריו יש מקום לפרש לשון "מונה" שאמר רב לפי ההוה אמינא של הגמרא; והיינו דבאמת אין כוונת הגמרא לומר שאמר בפירוש "ולא חמש", אלא שאם "מנה" הנודר את מספר נזיריותיו, והיינו שאמר "הריני מקבל עלי חמש נזיריות", אז הוי הכחשה, אם אמר השני שקיבל עליו "שתים", ולא נחלקו אלא כשלא מנה הנודר את מספר נזיריותיו, אלא שקיבל על עצמו נזיריות בזו אחר זו.

אבל מדברי המאירי והמפרש, שהם מפרשים את הסוגיא, שההכחשה היא במספר השנים שקיבל על עצמו, ולא במספר הנזיריות, אם כן בהכרח שהאחד אומר: כך אמר פלוני: "הריני מקבל עלי נזירות לשתי שנים", ולדעת השני אמר: "הריני מקבל עלי נזירות לחמש שנים", ובכל זאת אין זו הכחשה; וראה בזה היטב ב"חזון איש" אבן העזר סימן כג סק"ה, ד"ה והנה וד"ה נזיר.

12. עיין במאירי ובחזון איש בביאור הסוגיא.

פרק מי שאמר בתרא

מתניתין:

ובגמרא מתבאר יותר.

מי שאמר "הריני נזיר" —

מי שאמר "הריני נזיר" —

ושמע חבירו האחד ואמר: "ואני", ועוד אמר חבר אחר: "ואני" (1) —

ושמעא אשתו ואמרה "ואני", הרי זה מיפר את שלה, ואילו שלו קיים.

הרי כולם נזירים.

ואם אמרה היא "הריני נזירה", ושמע בעלה ואמר "ואני", שוב אינו יכול להפר, ותתבאר פסקא זו בגמרא. (3)

ואם הותר הראשון, שנשאל על נזירותו והתיר לו חכם, הותרו כולן, לפי שתלו את נדריהם בנדרו. (2)

מי שאמר בפני אשתו: "הריני נזיר", והוסיף ושאל את אשתו: "ואת"? התרצי לידור כמותי בנזירות —

אבל אם הותר האחרון, הרי האחרון בלבד מותר, ואילו כולם אסורים עד שלא יתירו הם עצמם את נדריהם.

וענתה ואמרה האשה: "אמן", ונעשית נזירה (4) —

מי שאמר "הריני נזיר" —

הרי הבעל — אם ירצה — מיפר את שלה, ושלו נשאר קיים.

ושמע חבירו ואמר: "פי כפיו" ושערי כשערו" [כלומר: או שאמר "שערי כשערו"], הרי זה השני אף הוא נזיר,

ואם אמרה היא בפני בעלה: "הריני נזירה",

נדריהם בנדרו, ויש מפרשים משום דחכם עוקר את הנדר מעיקרו, וכיון דהתיר החכם להראשון, נמצא דהנדר עקור מעיקרו, ואין לאחרונים במה יתפשו".

1. הגמרא לקמן כא א מסתפקת, האם השלישי אף הוא התפיס בראשון, או שהשלישי התפיס בשני; ומסיקה הגמרא שהשלישי התפיס בשני.

3. הגמרא בדף כא ב נושאת ונותנת בביאור פסקא זו, ולמסקנת הגמרא הטעם הוא, כי על ידי שאמר "ואני" הרי זה כאילו שקיים לה את נזירותה, ולכן שוב אינו יכול להפר.

2. א. בפשוטו נראה מן הגמרא כא ב ובתוספות שם [כפי שיתבאר בהערה בגמרא], שהטעם הוא משום שהחכם עוקר את הנדר למפרע, ונמצא שלא היה הראשון נזיר כלל, ולכן הותרו כולן; אלא שלשון התוספות הוא: "לפי שאמרו; ואני כמוהו, ותלו את נדריהם בנדרו", ומדלא הזכירו שהחכם עוקר את הנדר למפרע, משמע קצת שאין צורך לזה.

4. א. נתבאר על פי התוספות כאן, ומיהו בגמרא יש שני פירושים במה שאמר "ואת", ולפירוש ראשון בגמרא מה שאמר "ואת" היינו "אם את" תהיי נזירה אז אהיה גם אני נזיר, ראה בגמרא

ואכן בשיטה מקובצת כתב וז"ל: "גם האחרים הותרו לפי שאמרו; ואני כמותו ותלו

והוסיפה לשואלו: "ואתה"? ואמר הבעל
 "אמן" –

שוב אינו יכול להפיר אף את נזירותה.⁽⁵⁾

גמרא:

שנינו במשנה: מי שאמר הריני נזיר ושמע
 חבריו ואמר ואני ואני כולן נזירים:

יתיב ריש לקיש קמיה דרבי יהודה נשיאה
 [יושב היה ריש לקיש לפני רבי יהודה

נשיאה נכדו של רבי יהודה הנשיא], ויתיב
 ריש לקיש וקאמר:

זה ששנינו במשנתנו שכולם נזירים: והוא
 שהתפיכו כולן כל אלו שאמרו "ואני" בתוך
 כדי דיבור לראשון.⁽⁶⁾

וכמה הוא שיעור "תוך כדי דיבור"?

כדי שאילת שלום.

וכמה כדי שאילת שלום?

כב.ב.

ב. כתבו התוספות: "ואמרה אמן, פירוש
 קיבלה עליה נזירות", ונראה מלשונם? שאין
 קבלתה על ידי אמירת "אמן", אלא שקיבלה
 נזירות בהדיא; והטעם בזה שלא מצינו [שבועות
 כט ב] "כל העונה אמן אחר שבועה כמוציא
 שבועה מפיו דמי", אלא כשאומר האחד לשון
 שבועה והשני אומר אמן, והוא הדין אם יאמר
 לה בעלה "הרי את נזירה" ותאמר "אמן", אבל
 כאן ששאלה האם תרצי לקבל נזירות, אין
 משמעות "אמן" אלא שהיא רוצה, ואין כאן
 קבלת נזירות; ויתכן עוד, ש"אמן" אינו כלום,
 כיון שבלשון שאלה הוא שואלה, אין מתפרש
 לשון "אמן" שהיא אכן רוצה בנזירות, ולכן
 פירשו שקיבלה על עצמה נזירות.

ומיהו מלשונם בד"ה מיפר משמע קצת שעל
 ידי מילת "אמן" נעשית נזירה.

ג. ביארו התוספות: מה דאמר לה "ואת" לא
 הוא קיום, שאין הנדר חל עליה אלא כשאמרה
 אמן, ועדיין אינו יודע אם תקבלנו אם לאו, ולכך
 לא הוא קיום, וראה בתוספות רבינו עקיבא איגר
 על המשניות, שתמה על הרע"ב שכתב כעין זה,
 דלא שייך קיום קודם הנדר.

5. למסקנת הגמרא, הטעם בזה הוא משום דזה

הוי כמו קיום, דומה לבעל שאמר "ואני".

6. א. כן פירש המפרש, וכן נראה מדברי
 התוספות; ולפי זה סובר ריש לקיש, שאף
 השלישי התפיס בראשון, אף שבהמשך הסוגיא
 מסיקה הגמרא שכל אחד מתפיס בזה שלפניו.

והלשון הוא שהכריחם לפרש כן, דמשמע
 שכל ההתפסות היו ב"תוך כדי דיבור" אחד;
 ועוד שאם תפרש שכל אחד מתפיס בחבירו, אם
 כן הרי די שיהיה כל אחד תוך כדי דיבור של
 חברו, ואם כן מה צריך להוסיף "כולן", והרי
 פשיטא שאין הבדל בין השני לשלישי וכן הלאה
 שכולן צריכין להתפיס בתוך כדי דיבור
 לקודמיהם; [וב"באר משה" כתב, שפירשו כן
 לפי הסלקא דעתין בגמרא שכולם מתפיסים
 בראשון].

וראה ב"באר משה" שכתב: ראיתי בשיטה
 מקובצת בשם ה"ר עזריאל וז"ל: מילתה באפי
 נפשה ולא אמתניתין קאי, עכ"ל, ואינו מובן
 דודאי אמתניתין קאי דכן מוכח הלשון וכפירוש
 רש"י להדיא.

וביאור דברי ה"ר עזריאל הם: דמשמע לו
 הלשון שכולן צריכים להתפיס ב"תוך כדי דיבור
 אחד" וכנזכר לעיל, והוקשה לו הרי מסקינן שכל
 אחד בחבריה מיתפיס, ולמה צריך שיתפיס תוך

ואם עובר שם רבו וצריך לומר לו "שלום עליך רבי", שוב לא יוכל להתפיס, שכבר עבר "תוך כדי דיבור".

ולכן כל שהתפיס לאלתר אחר כדי דיבור, הרי הוא נזיר, ואפילו שלא היה זה "תוך כדי דיבור". (8)

תניא נמי הכי, כדברי ריש לקיש ושלא כא-א כדברי רבי יהודה נשיאה:

מי שאמר "הריני נזיר", ושמע חבירו ושהה כדי דיבור, ואמר מיד אחר כדי דיבור

כדי שאומר שלום תלמיד לרב, דהיינו: "שלום עליך רבי", דהיינו כשיעור אמירת שלש תיבות; ונמצא ששלושה אנשים בלבד יכולים להתפיס בנזירותו של ראשון, כי שלש פעמים "ואני" הוא תוך כדי דיבור. (7)

אמר ליה רבי יהודה נשיאה לריש לקיש:

לדברין שאתה אומר: אין אדם יכול להתפיס בנזירותו של אחר אלא "תוך כדי דיבור" שהוא כדי שאילת תלמיד לרב, תו לא שבקת רווחא לתלמידא [נמצא שלא השארת זמן מספיק לתלמיד] שהיה רוצה להתפיס,

כדי דיבור לראשון, ולכן פירש דריש לקיש לא קאי אמתניתין, אלא באופן שברור הוא שנתכוין להתפיס בראשון.

ב. ב"קין אורה" מבואר הטעם שאין מועילה התפסה אלא תוך כדי דיבור, כי רק באופן זה משמע, ש"ואני" על הנזירות הוא אומר.

7. א. תוספות; ואולם בשיטה מקובצת הביא בשם רבינו תם דאפילו לריש לקיש יכולים ארבעה להתפיס "הואיל ומחובר לתוך כדי דיבור מועיל".

ואילו דעת המאירי היא, שאפילו שלשה אין יכולים להתפיס אלא שנים בלבד "שהרי שלוש תיבות הוא כדי דיבור וכל ששהה כדי דיבור לא הועיל".

ב. כתב בשיטה מקובצת בשם רבינו תם: "שכן הוא דרך בני אדם כשהוא עוסק בשום קנין או בשום מעשה ובא רבו ונתן לו "שלום עליך רבי", חוזר לענין ראשון שהיה עסוק מתחלה ולא הוי הפסק כלל".

וראה במאירי שכתב: "ונתנו שיעור זה לכל תוך כדי דיבור, כדי שיהא פנאי לכל תלמיד הנושא ונותן באיזה ענין, אם יבוא רבו לשם שיהא שואל בשלומו וחוזר לעסקיו"; וראה מה

שהאריך ב"קין אורה" בענינים אלו.

8. א. כן כתבו התוספות, שאף לדעת רבי יהודה נשיאה אינו יכול להתפיס בו לעולם, אלא שלדעתו מועיל אם התפיס לאלתר אחר כדי דיבור, ולדעתו, ארבעה אנשים יכולים להתפיס בראשון, אבל החמישי אינו יכול להתפיס בראשון, וראה ב"קין אורה ביאור הסברא בזה. אבל רבינו תם בשיטה מקובצת טובר: "דאפילו שהה זמן גדול יכול הוא להתפיס נזירות בראשון, דבציר מידות נזירות לא הוי, דכי נזיר עובר עליו ואמר "אהא" הרי זה נזיר".

ב. בתוספות בבא קמא עג ב ד"ה כי הביאו בשם רבינו תם שהביא רביה מסוגייתנו, שעיקר טעם "תוך כדי דיבור" הוא משום שתקנו חכמים כן, כדי שיוכל להשיב שלום לרב; וראה ב"קין אורה" כאן, דרבינו תם הוא לשיטתו, שאף לריש לקיש דקיימא לן כוותיה, יכול לומר "ואני" מיד אחר שנסתיים תוך כדי דיבור שהוא כדי שאילת שלום תלמיד לרב, אבל לשיטת התוספות אין רביה מכאן, שהרי ריש לקיש חולק על רבי יהודה נשיאה.

ג. כתב המאירי: "ומכל מקום לא חשו להשיבו, שכן היה הענין פשוט להם".